

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

POD LUPOM: MLADI NA SELU

dr Dragan Stanojević
Filozofski fakultet, Beograd

dr Vladimir Mentus
Institut društvenih nauka, Beograd

Idrija 2020

Sociodemografske odlike seoske populacije

- U poređenju sa drugim zemljama Evrope, Srbija spada u red zemalja sa relativno visokim učešćem mladih koji žive na selu.
- Učešće mladih sa sela u populaciji mladih se ne menja posebno u poslednjih nekoliko godina.
- Seoska populacija izražava nešto veći rodni disbalans u poređenju sa opštom populacijom mladih, u korist muškaraca.
- Emigracija ženskog stanovništva sa sela je izraženija nego muškog.

Socioekonomski status mladih na selu i u gradu

- Raspoloživi prihodi domaćinstava na selu su značajno niži u odnosu na one u gradskim sredinama.
- Rizik od siromaštva među mladima na selu u Srbiji je značajno izraženiji u odnosu na prosek u Evropi, a Srbija spada u grupu sa još tri zemlje u kojoj je taj rizik izražen u skoro trećini seoske mlade populacije. Na selu je izraženija i stopa višestruke materijalne deprivacije.
- Mladi na selu su u većem riziku da žive unutar domaćinstva sa niskim radnim intenzitetom,
- Mladi na selu takođe u većoj meri žive sa svojim roditeljima nego mladi u gradskim sredinama.

Zdravlje i rizična ponašanja

- Prema rizičnim oblicima ponašanja mladi sa sela se ne razlikuju u odnosu na mlade iz gradova, izuzev korišćenja kontraceptivnih sredstava, gde prvi zaostaju.
- Konzumacija alkohola, duvana i marihuane nije različito rasprostranjena među mladima u odnosu na tip naselja.
- Najčešći problemi koje mladi sa sela imaju kada je lečenje u pitanju su liste čekanja i cena usluga, naročito kada je u pitanju dentalno lečenje.
- Kriminal, nasilje i vandalizam su prisutniji u urbanim sredinama. Blizina prirodi, čistom vazduhu i iskrenijim odnosima su razlozi zbog kojih mladi ostaju da žive na selu.

Obrazovanje

- Obrazovne aspiracije mladih na selu su nešto niže u poređenju sa aspiracijama njihovih vršnjaka u gradovima. Obrazovne aspiracije na selu imaju rodnu komponentu s obzirom da znatno više devojaka želi da stekne diplomu fakulteta nego mladića.
- Iako su im aspiracije niže, mladi na selu su u manjoj meri i uvereni da će uspeti da dostignu željeni obrazovni nivo u poređenju sa mladima iz gradova.
- Odustajanje od obrazovanja je zastupljenije u ruralnim nego u urbanim sredinama. Svaka deseta mlada osoba na selu je „rano odustala“ od obrazovanja, odnosno ostala je na nivou osnovnog obrazovanja, ili nezavršenog srednjeg obrazovanja i trenutno nije u procesu obrazovanja.

- Većina mladih sa sela smatra da ih obrazovni sistem nije dobro pripremio za tržište rada, a gotovo identična je percepcija i među mladima u gradu.
- Percepcija šansi da se dođe do posla takođe varira u odnosu na mesto stanovanja, pa polovina mladih sa sela smatra da će se teško zaposliti, dok je to slučaj sa trećinom mladih iz gradova.

Rad i zapošljavanje

- Mladi sa sela imaju nešto veće stope aktivnosti i niže stope neaktivnosti u poređenju sa mladima iz urbanih centara i ostalih gradskih sredina.
- Mladići sa sela imaju značajno veće stope aktivnosti, a devojke neaktivnosti – razlika u stopama iznosi oko 20 procentnih poena.
- U poslednjih pet godina izražen je rast zaposlenosti među mladima, a takođe i rast zaposlenosti među seoskom omladinom.
- Istraživanja ukazuju da je rast zaposlenosti rezultat fleksibilizacije i deregulacije tržišta rada, tako da se povećane stope objašnjavaju povećanim učešćem rada sa privremenim ugovorima i bez ugovora, dok istovremeno opada učešće rada sa stalnim ugovorima.
- Trend povećanja zaposlenosti karakteriše i mladiće i devojke, tako da novi uslovi na tržištu rada nisu doprineli ni smanjenju, niti povećanju rodne asimetrije, koja se održava na oko 18 do 20 procentnih poena razlike.
- Sa padom veličine naselja dolazi do povećanja učešća mladih koji pripadaju kategoriji NEET. Posebno ranjiva kategorija mladih na selu su mlade žene starosti od 25 do 29 godina. Bračne i porodične obaveze među niže obrazovanim delovima ženske seoske populacije najčešće vode ka povlačenju sa tržišta rada.
- Mladi koji žive na selu imaju manje mogućnosti da kombinuju rad i obrazovanje, i time manje šanse da se izdržavaju tokom školovanja (da u manjoj meri zavise isključivo od porodice porekla).
- Mladi na selu koji rade su, prema broju sati, više angažovani nedeljno od onih u gradovima, ukazujući i na viši stepen opterećenosti poslom. Skraćeno radno vreme nije u velikoj meri prisutno, oko punog radnog vremena (40 sati nedeljno) rade dve od pet mladih osoba, dok više od polovine mladih sa sela radi više od četrdesetočasovne radne nedelje.
- Polovina mladih u gradovima, i tri četvrtine sa sela, svedoči da posao koji obavljaju nije posao u struci za koju su se školovali. Dve od pet mladih osoba i na selu i u gradu obavljaju poslove koji su ispod njihovih obrazovnih kvalifikacija.
- Dve trećine mladih sa sela preferira javni sektor, kao i gotovo polovina mladih iz gradova.
- Mladi i sa sela, i iz gradova, smatraju da je poznanstvo sa pravim ljudima, koji se nalaze na bitnim položajima (u privredi, politici), najbitniji faktor da se dođe do posla.

Participacija

- Mladi na selu su veoma malo zainteresovani za političke teme, njih dve trećine je u potpunosti nezainteresovano, i manje su zainteresovani u odnosu na mlade u gradu.
- Mlade na selu politika i bilo koji angažman odbija jer ga poistovećuju sa klijentelizmom, korupcijom i nepredvidivošću, te zbog toga ne žele da budu deo ovog polja.
- Potencijal za udruživanje mladih i društveni angažman je najpre kroz profesionalna udruženja i inicijative koje mogu da im pomognu u poslu. Poslovna sfera može biti polje kroz koje je moguće povezati i organizovati mlade i za druga društvena pitanja.
- Među mladima i u gradu i na selu (oko dve trećine) postoji značajno slaganje u tome da interesi mladih nisu adekvatno zastupljeni na nacionalnom nivou.
- Oko 70% u mladima u gradu i 61% na selu percipiraju da političari ne brinu o interesima mladih, a ovaj stav je u proseku izrazitiji u gradskim sredinama.
- Mladi na selu nešto ređe razgovaraju o politici sa članovima svoje porodice ili sa prijateljima i poznanicima u odnosu na mlade u gradu.
- Nekonvencionalni vidovi političkih angažmana nisu razvijeni, i u nešto manjoj meri su prisutni među mladima na selu. Samo 13% mladih sa sela je u svom životu učestvovalo u radu ili volontiralo u radu neke organizacije, 14% je potpisalo neku peticiju, 7% je učestvovalo nekada u demonstracijama, a gotovo isto toliko njih (9%) je izbegavalo kupovinu i bilo politički aktivno na internetu.
- Oko polovine mladih je nezadovoljno stanjem demokratije u zemlji. Nešto više od trećine mladih i na selu i u gradovima smatra da Srbija treba da postane članica Evropske Unije. Ipak, percepcija EU je uglavnom pozitivna s obzirom da mladi smatraju da su svi aspekti života unutar EU na višem standardu nego u Srbiji.

Slobodno vreme

- Različit nivo materijalne sigurnosti i količine slobodnog vremena u odnosu na tip naselja čini izraženim pojedine razlike u ovim aktivnostima. Mladi iz sela manje izlaze sa prijateljima, manje vremena provode u barovima, kafeima i klubovima, manje se bave sportskim aktivnostima, manje putuju u inostranstvo, ređe se bave kupovinom, manje bave kreativnim radom i manje vremena provode u omladinskim centrima.
- Mladi u selima provode više vremena sa članovima svojih porodica, i više vremena provode u religioznim aktivnostima poput molitve. Mladi sa sela su u proseku manje zadovoljni količinom slobodnog vremena na raspolaganju.
- Veća količina slobodnog vremena, veća materijalna sigurnost, kao i jačanje sadržaja u ruralnim područjima koji mogu doprineti ličnom rastu kao i angažovanjem za dobrobit zajednice, ključni su faktori za poboljšanje kvaliteta aktivnosti koje mladi u selima provode u slobodno vreme.

Upotreba digitalnih tehnologija

- I u gradu, i na selu, 98% mladih ima ili svakodnevno ili gotovo svaki dan pristup internetu kroz različite uređaje (PC, tablet, telefon) ili mesta.
- Mladi sa sela češće unutar domaćinstva nemaju priključak za internet.
- Mladi sa sela u proseku sat vremena manje provedu dnevno na internetu, u poređenju sa vršnjacima iz gradova. Najčešći oblik upotrebe interneta je u svrhu zabave.
- Mladi na selu ređe koriste internet u školi, prilikom učenja ili posla, za slanje i primanje e-mailova, prilikom čitanja vesti i/ili traženja informacija na internetu, ali i za ocenjivanje i davanje preporuka za određene proizvode i usluge u odnosu na mlade iz urbanih sredina.
- Svim digitalnim veštinama u manjoj ili većoj meri mladi u gradovima bolje vladaju nego mladi na selu.
- Najizrazitije razlike se javljaju kod mladih koji znaju da kodiraju, odnosno da prave, menjaju ili adaptiraju softverska rešenja.
- Na selu mladi starosti između 20 i 24 godina imaju razvijenije digitalne veštine.
- Postoji potreba za posebnim portalom gde bi se razmenjivale informacije i iskustva mladih sa sela. Osnovna preporuka je da ovaj portal ima praktičnu usmerenost i da sačuva vrednosnu neutralnost. Ispitanici su spremni da podele svoja iskustva i da se uključe u rad jednog ovakvog portala.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podrška Evropske komisije u izradi ove publikacije
ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava samo
viđenja autora, i Evropska komisija ne smatra se
odgovornom za upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Pod lupom: Mladi na selu

Decembar 2020

Ova brošura je kreirana u sklopu
projekta "Under the Loupe - Rural
youth Work"

Referentni broj:

2020-1234-1234

Tekstove pripremili i uredili:

dr Dragan Stanojević
dr Vladimir Mences

Dizajn:

Nikola Senković